

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burlison, Postmaster General. Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

WILSON ZAITEVA, DA MORA AVSTRIJA RAZPASTI.

S HABSURŽANI NE BO POGAJANJA ZA MIR. PRAVICA SAMOODLOČEVANJA ZA JUGOSLOVANE.

Českoslovaška republika prva svobodna država.

Washington, 20. okt. — Predsednik Wilson je s kratko noto odklonil prošnjo Avstrije za premirje. In ne samo to. Predsednik je tudi povedal Avstriji, da njegova mirovna točka glede na "avtonomi razvoj avstrijskih narodov" ne velja več, kajti v času, odkar je bila izrečena omenjena točka, so prišle važne izpremembe, ki zahtevajo tudi spremenitev točke.

Wilson je povedal avstrijski vladi, da s Habsburžani — ravno tako kakor s Hohenzollerni — ne bo nobenega pogajanja za mir. Avstrija mora razpasti in za njene narode mora veljati princip samoodločevanja, tako da si sami volijo neodvisnost in svobodo, in da sami odločijo, kam hočejo spadati ali hočejo biti samostojni na svojih tleh. Narodi sami so svoj sodnik in oni bodo sklepali mir, ne pa avstro-ogrska vlada.

S to noto je Amerika izrekla smrtno obsodbo nad Avstrijo. Nona je bila odposlana v petek zvečer, toda objavljena je bila v soboto predpoldne na željo Českoslovaškega narodnega sveta v Parizu (provizorične depubličanske českoslovaške vlade), ki je v petek objavila slovesno izjavo neodvisnosti. Oba zgodovinska dokumenta — Wilsonova smrtna obsodba Avstrije in proklamacija českoslovaške republike — sta bila objavljena obenem.

Wilsonova nota je obenem prva formalna garancija neodvisnosti Jugoslovanov. — Jugoslovanska ljudstva — Slovenci, Hrvatje in Srbi, kar jih biva v Avstro-Ogrski — imajo pravico do samoodločevanja v najširšem pomesu beseda. Sami svoji sodniki so in lahko se odločijo za kar hočejo.

SMRTNA OBSODBA AVSTRIJE.

Zgodovinska Wilsonova nota, ki ostane svobodnim narodom nekdanje Avstro-Ogrske v večnem spominu, ima sledečo vsebino:

Washington, državni department, 18. okt. 1918. Poslaniku Švedske:

Gospod: Potrjujem sprejem Vaše note z dne 7. t. m., vsebujoče komunikacijo cesarske in kraljeve avstro-ogrske vlade na naslov predsednika. Bodite tako dobri in dostavite s posredovanjem Vaše vlade po navodilu predsednika sledeči odgovor c. kr. avstro-ogrski vladi:

Predsednik smatra za svojo dolžnost odgovoriti avstro-ogrski vladi, da se ne more ozirati na njeno sugestijo (za premirje), kajti v času od njegovega govora v kongresni zbornici dne 8. januarja t. l. so se izvršili dogodki največje važnosti. Med štirinajstimi mitrovimi točkami, ki jih je takrat podal predsednik, je tudi sledeča točka: "Narodi v Avstro-Ogrski, katerih mesto med narodi mora biti zavarovano in zagotovljeno, morajo dobiti najsvobodnejšo priliko avtonomnega razvoja."

V času odkar je bila zapisana in izgovorjena ta točka v kongresni zbornici Združenih držav, je vlada Združenih držav pripoznala vojno stanje med Čehoslovaki in nemškimi ter avstro-ogrskim cesarstvom; dalje je vlada pripoznala Českoslovaški narodni svet kot de facto vlado, ki ima pravilno oblast voditi vojske in politične zadeve Čehoslovanov.

Vlada Združenih držav je dalje pripoznala v najširšem pomenu pravičnost narodnih aspiracij Jugoslovanov za njihovo svobodo.

Predsednik torej ne mara več sprejeti le "avtonomije" teh narodov za podlago miru, pač pa zahteva, da so oni (narodi) in ne on — sodniki, kaj hočejo imeti od Avstro-Ogrske z ozirom na svoje aspiracije in naziranje svojih pravic ter usode kot člani rodbine držav.

Sprejmite, gospod, ponovno zagotovilo mojega visokega spoštovanja.

ROBERT LANSING.

ZAHVALNA BRZOJAVKA PREDSEDNIKU WILSONU

Eksekutiva S. R. Z. je v soboto poslala predsedniku Wilsonu sledečo brzojavko: Predsedniku Woodrow Wilsonu, Washington, D. C.

V svojem modrem odgovoru na prošnjo avstro-ogrske cesarske kraljevske vlade za premirje priznavate v imenu Zedinjenih držav pred vsem svetom pravico Jugoslovanov do neodvisnosti in samoodločevanja. Eksekutiva Slovenskega Republičanskega Zdrženja, ki je organizirano prav za ta cilj, si dovoljuje izreči Vam globoko hvalnost Slovencev za to odločno besedo v veliki zgodovinski uri in Vas zagotavlja, da bodo Slovenci že z večjo vnemo po svojih najboljših močeh podpirali Zedinjene države v njih brezprimernem in nesebičnem boju za ideale svobode in demokracije sveta.

Eksekutiva Slovenskega Republičanskega Zdrženja. Anton Terbovec, tajnik.

SIJAJNI USPEH POSOJILA SVOBODE.

Šest milijard je podpisanih in nad-subskripcija je dosegla pol milijarde.

30 MILJONOV VEČ V CHICAGU

Washington, 21. okt. — Nad-subskripcija 4. posojila svobode znaša nekaj milijard dolarjev. Uradne številke bodo objavljene 24. oktobra.

Neuradne številke nadsubskripcije v Chicagu pokazujejo, da je mesto dalo 30 milijonov dolarjev nad minimalno svoto.

Washington, 20. okt. — Ameriško ljudstvo je podpisalo četrto vojno posojilo svobode nad določeno svoto \$6,000,000,000. Ko je bila v soboto o polnoči zaključena kampanja subskripcije, ni bilo še vseh poročil iz zveznih distriktov, toda znano je toliko, da je posojilo doseglo popolni uspeh.

Chicago, Ill. — Kampanja posojila v Chicagu je bila zaključena s svoto \$225,000,000, kar je štiri milijone več kakor je bilo potrebno za minimum čikaškega mesta. Zadnji dan kampanje je bilo prodanih liberty bondov za več kot trideset milijonov dolarjev; vsako uro je bilo prodanih za tri milijone dolarjev.

Pokanje padajoče Avstrije.

Curij, 20. okt. Proklamacija cesarja Karla za spremenitev Avstrije v federacijo držav pod njegovo krono je prišla prepozno. Vse vesti iz dvojne monarhije naznajo, da se narodi ne zmenijo za to proklamacijo, da se ji smeje.

DVA MILJONA AMERICANOV NA FRONTI.

General March izjavlja, da je ameriška armada v Franciji dosegla dva milijona mož.

AMERICANI REOKUPIRALI 800 KVADRATNIH MILJ.

Washington, 20. okt. — General March, šef generalnega štaba, je večerj izjavil, da je dva milijona ameriških vojakov že onkraj morja.

March je dejal, da 85. divizija narodne armade (Michigan in vzhodni Wisconsin) opravlja transportno delo na fronti, dočim je 84. divizija pravkar dospela v Francijo. 29. divizija je v boju na vzhodni strani Mase.

Dalje je povedal March, da so zavezniki v zadnjih štirih dneh osvobodili velik kos Belgije in pognali Nemce severno od Brugesa proti holandski m. Američani sami so reokupirali 800 kvadratnih milj francoskega ozemlja.

Dva moža padla po stopnicah in se ubila.

Chicago, Ill. — Edward Boyle in James F. Moore sta padla v soboto zvečer v klet, ko sta stopala dol po stopnicah. Oba sta bila na mestu mrtva — dasiravno sta padla samo osem čevljev globoko. Prvi je bil star 62 in drugi 40 let.

SOCIALISTI SO POBILI OKNA NA KAJZERJEVI PALAČI.

Revolucionarni izbruhi v Nemčiji. Boljševiško gibanje za proletarsko vlado.

NEMŠKA NOTA PRIHAJA.

London, 21. okt. — Nemški listi "Muenchener Post", "Schwaebische Tagwacht" in "Frankische Morgen Post" zahtevajo, da se kajzer Viljem s kronprincem vred odpove prestolu. Omenjeni listi pišejo, da abdikacija kajzerja je edina rešitev strašne krize in čimproje gre, tem bolje za Nemčijo.

Amsterdam, 21. okt. — Sem je prišla vest, da je Danska poslala v Berlin noto, v kateri zahteva, da ji Nemčija povrne Šlesvig-Holštajn.

London, 21. okt. — Berlinaki Vorwaerts" piše v uvodnem članku, da bo Nemčija kmalo demokracična država in obenem apelira na delavce, da se naj ne dajo preslepiti od nemških boljševikov — neodvisnih socialistov — ki govorijo o Haase-Ledeborjevi proletarski vladi. Ta članek dokazuje, da je v Nemčiji revolucionarno gibanje za socialistično vlado.

Amsterdam, 20. okt. — Pri krvavih izbruhih v Berlinu zadnje srede, o katerih je bilo že poročano, so izvedniki napadli kajzerjevo palačo v Potsdamu. Več kakor sto oken na palači je bilo pobitih, ko so demonstrantje pod vodstvom neodvisnih socialistov z največjo furijo metali kamenje in opeko v palačo. Vojaki z nakaženimi bajoneti so napali izvednike in jih po vročem boju izgurali. Pravijo, da se je kajzer med napadom skrivil v klet.

V Kolnu so bile velike protivladne demonstracije v petek, ko je prebivalstvo izvedelo, da so Nemci izpraznili belgijsko obrežje. Na tisoče delavcev se je zbralo pred mestno hišo in odmevali so klici: "Naredite mir! Mi smo premagani! Dol s Hindenburgom!"

Vojaki so pomirili demonstrante, toda streljati niso hoteli. Enaki prizori se odigravajo tudi po mnogih drugih mestih Nemčije. Vest, da je nemška armada ostavila velik del Belgije, je silno vznemirila ljudstvo, ki zdaj prizreča maščevanje svojim zapeljivcem.

Na berlinski borzi se ponavlja panika. Akcije parobrodskih in kemičnih podjetij padajo na ničlo in finančni polom je blizo.

Nemška nota prihaja.

Amsterdam, 20. okt. — Iz Kolna javljava, da je nemška nota, ki vsebuje odgovor na zadnjo Wilsonovo noto, že na poti v Washington. Nota je bila zadržana nekaj dni vled važnih dogodkov, ki so se medtem izvršili v Nemčiji in na bojišču. Nemški listi pišejo, da je nemška vlada zavrgla zahtevo Wilsona, da mora prenehati submarinsko bojevanje. Nemška vlada tudi odklanja obtožbo pustošenja in požiganja francoskih in belgijskih mest in hoče, da se uvede preiskava.

Izza kulisa zasedanja nemškega vojnega sveta so prišle na dan zanimive reči. "Essen Zeitung" poroča, da so se nemški vladarji krepko skregali, ko je kancelar predložil v odobritev zadnjo noto Nemčije na Wilsonova tri vprašanja. General Ludendorff je podal mračno sliko položaja na bojišču in povedal je odprto, da je (Dalje na 3. str., 2. kol.)

ŠPANSKA INFLUENZA SE VEDNO KOSI LJUDI.

Val bolezni se je obrnil proti jugu. Serum proti epidemiji je tukaj.

311 NOVIH ŽRTEV V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Včeraj je umrlo 311 oseb za influenco. Serum, ki ga bodo cepili ljudem za preprečenje bolezni, je še tukaj.

Washington, D. C. — Poročila iz 35 držav dokazujejo, da se španska influenza še vedno razširja. Razmere v taboriščih postajajo zopet manj ugodne kakor v zadnjih par dneh, ko je bilo vedno manj novih slučajev bolezni. Epidemija razsaja mnogo bolj po vzhodnem delu republike kakor pa zapadano od reke Mississippi. Vzrok temu je, da je prebivalstvo po vzhodu mnogo gosteje naseljeno kakor po zapadu in natlačena mesta po vzhodnih državah.

Epidemija je dobila trdna tla za razširjenje tudi po osrednjem zapadu. Louisville in pet drugih mest v Kentuckiju imajo znamenoviti številno nove slučaje španske influence. V Indiani je bilo zadnji petek sporočenih do tri tisoč novih slučajev te bolezni in to izven mesta Indianapolis, kjer je influenza tudi zelo razširjena. Influenca se znatno razširja po Illinoisu in Michiganu.

Chicago, Ill. — Čikaška cerkevna federacija je poslala policijskemu šefu pismo, v katerem izjavlja, da je pripravljena zapreti cerkve, ako se zdi policijskim in zdravstvenim organom to potrebno. Policijski šef je odgovoril, da za sedaj še ne obstoji tako nujna potreba, toda cerkvenim upravam priporoča, da naj se strogo ravna po naredbah zdravstvenih in policijskih uradov. Nekateri čikaške cerkvene občine niso obdržale večerj svojih običajnih obredov.

Zbranje otrok v gručah po čikaških ulicah je prepovedano in policija ima nalog da jih požene domov. Obnemem bo opozorila starše, naj grejo takoj po končanem šolskem pouku domov. V Chicagi je zadnji petek umrlo 381 oseb za špansko influenco. Novi slučaji se zvišujejo.

Ta teden bodo pričeli v Chicagi vcepljati serum proti španski influenci, katerega so zdravstvene oblasti dobile dovolj za pol milijona ljudi. Serum se je pri dosežanih preiskunjah pokazal za uspešno zdravilo.

Čez 1200 mrtvih v gozdnem požaru.

Duluth, Minn. — Major Weaver, poveljnik domobranske garde, ki je preiskal vso opustošeno pokrajino, čez katero je divjal gozdni požar, izjavlja, da bo število mrtvih naraslo čez 1200 oseb. Uradniki Bdečega križa praviyo, da je 14,000 oseb brez strehe. Požar še ni ugasnjen, toda ognjegasci ga imajo povsod pod kontrolo.

Banditje oropali salunarja.

Chicago, Ill. — Trije banditi so stopili v salun John Setisa na Huron cesti. Ko so banditje videli da ni v gostilni nobenega gosta, so gostilničarja zaprli v klet in očistili register za \$70. Setisa je potem oprostil neki gost.

VREME.

Chicago in okolica: V ponedeljek in torek: Jasno in gorko. Južni vetrovi.

NEMCI IZPRAZNILI ANTWERP IN BRUSEL. NOVE ZMAGE.

15,000 Nemcev pobegnulo v Holandijo. Zavezniki prodri 30 milj v Belgijo.

SOVRAŽNIK BEŽI BREZ BOJA.

London, 21. okt. — Iz Holandske poročajo, da Nemci izpraznjujejo Antwerp. Skladišča v Antwerpju so že prazna in vse blago je na poti v Nemčijo. 35 podmariuk so Nemci naložili na vagono in jih vozijo v Kiel ali Wilhelmshaven. 15,000 Nemcev je pobegnulo na Holandsko, kjer so bili takoj internirani. Zavezniki so v zadnjih petih dneh prodri 30 milj v Belgijo. Na valencijski fronti je padel Solenas. 2000 Nemcev je bilo včeraj vjetih.

Paris, 21. okt. — Vojni stanjava, da francoske čete prodirajo dalje na vsi fronti kljub deševnemu vremenu. 30 topov je bilo včeraj vpljenih.

EMAGOSLAVNO PRODIRANJE ZAVEZNIKOV V BELGIJO.

London, 20. okt. — Zavezniške armade prodirajo skovaj brez boja v Belgiji in Franciji in Belgija bo morda svobodna v nekoliko dneh. Angleške in belgijske čete so že dosegle nizozemsko mejo. Iz Holandije javljava, da Nemci izpraznjujejo Brusel. Kakih 6000 Nemcev je še v kotu med reko Lys in Holandsko in zavezniški dirjajo proti reki Scheldt, da Nemcem odrežejo pot in jih zajamejo, ako zadnji prej ne pobegnejo čez mejo na Nizozemsko. Pristanišče Zeebrugge je v rokah zaveznikov.

Maršal Haig je sinoči poročal, da so angleške in ameriške čete napredovale sedem milj na zapadni strani kanala Sambre-Oise južnovzhodno od Le Cateaua. Zavezniški so dosegli reko Sambre, ki tvori novo nemško obrambno črto v okolici francoske trdnjave Maubeuge v bližini belgijske meje. Angleške čete so že blizo mesta Tournai.

Belgijska in francoska kavalerija je okupirala mesto Ghent ob reki Scheldt. Zavezniške čete napredujejo naravnost s čudovito naglase.

Nemci so v zadnjih dveh tednih odpeljati iz Lilla 15,000 moških prebivalcev predno so mesto zapustili.

Na tisoče Nemcev je že pobegnulo čez mejo na Holandsko, kjer so zdaj internirani.

Britiške, francoske in ameriške čete so večerj vjele 4200 Nemcev na črti severno od Cambraja. Sovražnik se umice skoraj brez boja v Belgiji in iz Francije do reke Oise: vzhodno od te reke se pa Nemci še nahajajo v globokem žepu, ki sega dol v Šampanijo, vsled česar nudijo tamkaj srdito obrambo ne morda zato, da bi se ustavili, pač pa zato, da se izvlečejo iz tega žepa brez večje katastrofe.

Zavezniški pričakujejo, da se bodo Nemci za nekaj časa ustavili na črti trdnjav, ki se vličejo od Antverpa skozi Namur, Sedan in Metz do švicarske meje.

Z ameriško armado severnozapravno od Verduna, 20. okt. — Ameriške čete so večerj pognale sovražnika eno miljo nazaj na 15 milj dolgi črti med Champaignulom in Bathenvillom. Nemci so se ustavili na hribih tri milje severozapadno od Briellusa. Napadi na te hribe se nadaljujejo.

Ameriški letalec so v zadnjih (Dalje na 3. str., 1. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.15 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v obljubljeni n. pr. (Sept. 30-15) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

ČEŠKA REPUBLIKA — JUGOSLOVANSKA SLEDI.

Sobotna brzozavka ponovno pravi, da so Čehi proklamirali republiko in da so gospodarji v Pragi. Na drugem mestu prinašamo v celoti izjavo neodvisnosti, v kateri je rečeno, da je Češko-Moravska s slovaškimi in šlezkimi pokrajinami vred neodvisna republika.

Tako so odgovorili Čehi na hinavski oklic cesarja Karla, ki je zadnji petek razglasil ustanovitev nekakšnih avtonomnih držav v Avstriji. Korliček, čigar monarhija breca v smrtni agoniji, je še toliko pri sebi, da je zabrusil Poljakom, da poljske dežele v Avstriji ne bodo del združene Poljske. O Slovencih ni govora v njegovem oklicu, temveč le o Trstu z okolico 'se bo govorilo pozneje'.

Toda škoda je trati čas in prostor o tem, kar zdaj mijavka cesar Karl. Narodi v Avstriji in Ogrski se ne zmenijo za oklice kronanega cepca in njegovih hlapcev na Dunaju. Čehi, ki so bili ves čas vojne duša rebelnega gibanja v monarhiji, so prvi pokazali, kaj je treba storiti v sedanji veliki dobi. Pokazali so pot Poljakom in Jugoslovanom.

Ali jim bodo sledili? Prihodnjih par dni nam pove, če ni morda že znano v tem hipu. Dogodki na Slovenskem, Hrvaškem in v Bosni so zadnje zaviti v mistično temo; dogodki se nedvomno vrše in morda so veliki, zgodovinski dogodki, ampak v tem momentu še ne vemo, kaj se godi. Ena sama nejasna vest je zadnje dni prodrila tmino, glaseča se, da je Hrvaška pripravljena proklamirati svojo neodvisnost. Ta vest je pomanjkljiva. Zakaj ne bi bili pripravljene tudi Slovenci? Hrvatje in Slovenci delujejo skupno, in kakor so odgovorili Čehi in Slovaki na zadnje past umirajoče monarhije, tako bodo nedvomno odgovorili tudi Jugoslovani.

In odgovor, ki ga zahteva sedanji čas, ki ga zahteva demokracija in ki ga zahtevajo plemeniti principi predsednika Wilsona, je — proklamacija jugoslovanke republike. Zivela češkoslovaška republika!
Zivela jugoslovaška republika!

NAJSLAVNEJŠE POGlavJE VOJNE.

V petek so pretekli trije meseci zavezniške ofenzive in ti trije meseci tvore najslavnejše poglavje v veliki svetovni vojni. Najslavnejše poglavje za zaveznike in Ameriko, za pravičnost in demokracijo — toda poglavje največje katastrofe in zasluženih bat in za kajzerizem.

Dne 18. julija so pričeli Francozi in Američani protiofenzivo na marnski fronti. Takrat so bili Nemci še 40 milj od Pariza in na severu so bili še 30 milj od francoske luke Calaisa. Kaj je sledilo potem, je vse zapisano s svitlimi črkami v knjigi zgodovine. V treh mesecih so Nemci izgubili bitko za bitko, pokrajino za pokrajino, mesto za mestom, pahnjeno so z belgijskega obrežja, izgubili so milijon mož in blizo 5000 topov, izgubili so Bolgarsko, Srbijo, Albanijo in Črno Goro, Turčija se jim izmiče iz rok in Turki so izgubili vso Palestino in večji del Sirije. Počila je tudi domača fronta in delavci prepevajo marseljsko v Berlinu in sežigajo cesarjeve spomenike.

Vse to je doseglo zavezniško in ameriško orožje v treh mesecih. Ampak ves pomen kolosalne zmage še ni znan; znan bo šele potem, ko se konča vojna.

Vojna še ni končana in ne more biti končana, dokler niso doseženi vsi cilji. Kajzerjeva zvijača, da bi dobil premirje in se medtem pripravil za novo ofenzivo, je izpodletela. Vojna bo prvič končana takrat, kadar se nemški vladarji podajo brezpogojno; če se nečejo, tedaj bo končana onkraj Rene, morda s padcem Berlina. V obeh slučajih je kajzerizem obsojen na smrt. Vsedotlej morajo vsi prijatelji demokracije nadaljevati boj s stisnjenimi pestmi in zobmi.

ČEŠKOSLOVAŠKA DEKLARACIJA. NEODVISNOSTI.

Washington, D. C. — Dne 18. oktobra — je češka provizorična vlada v Parizu izdala manifest, v katerem proglašuje popolno neodvisnost češkoslovaške države in republikansko vladno formo. Deklaracija češkoslovaške republike, ki je bila poslana zadnji petek predsedniku Wilsonu, se glasi:

Deklaracija provizorične češkoslovaške vlade za neodvisnost češkoslovaškega naroda:

V teh kritičnih časih, ko Hohenzollernci ponujajo mir, ta s tem zabranijo zmagonosne pohode zavezniških armad in da preprečijo razdružitev Avstro-Ogrske in Turčije, in ko Habsburžani obljublajo federalizacijo države in avtonomijo nezadovoljnim narodom, mi, Češkoslovaški narodni svet, priznamo od zavezniških-inameriške vlade kot provizorična vlada češkoslovaškega naroda in države, smo v popolnem soglasju z deklaracijo čeških poslancev, ki je bila sprejeta v Pragi dne 6. januarja 1918 in ker sprevidimo, da federalizacija in več avtonomije ne pomeni ničesar pod habsburško dinastijo, proglašamo s tem našo izjavo neodvisnosti.

To smo storili radi tega, ker smatramo, da se ne sme siliti nobenega naroda živeti pod vladjo, katere ne pripozna, in ker vemo iz naših dosedanjih izkušenj, da se naš narod ne bi mogel svobodno razvijati pod smešno avstrijsko federacijo, ki bo edinole nova forma za raznarodovanje in zatiranje, pod katerim smo trpeli zadnjih tristo let. Mi smo prepričani, da je svoboda prvi pogoj za federalizacijo in verujemo, da bodo svobodni narodi centralne in južne Evrope lahko našli pot za federalizacijo, ako jo bo zahtevala potreba.

Mi smo izdali to deklaracijo na podlagi zgodovinskih in naravnih pravic. Bili smo neodvisen narod od sedmega stoletja in leta 1526 se je neodvisna češka država v kateri so bile združene province Češka, Moravska in Šlezija, združila z Avstrijo in Ogrsko za obrambno zvezo proti turški nevarnosti. Mi se nismo nikdar prostovoljno odrekli našim pravicam do samostojne države v tej konfederaciji. Habsburžani so prelomili pogodbe z našim narodom in prelomili njegovo konstitucijo, katero so prej obljubili spoštovati in jo braniti, zato odločno odklanjamo ostati še nadalje del Avstro-Ogrske bodisi v kakoršnikoli formi.

Mi si lastimo pravico združenja našega naroda z bratskim slovaškim narodom, čigar teritorij je bil nekoč združen z našo narodno državo a pozneje otrgan od našega narodnega telesa in pridružen Madjarom, ki so s svojo brezobzirno taktiko zatiranja nad nemadarskimi ljudstvi izgubili vsako pravico vladati še nad kom drugim, kot le s seboj.

Svet pozna našo borbo proti habsburškemu zatiranju, ki ga je sistematično izvajal avstro-ogrski dualistični kompromis od leta 1867. Ta dualizem ni nič drugega kakor nesramna organizacija brutalne sile in izrabljanje manjšine nad večino; to je politična zarota Nemcev in Madjarov proti nam kakor tudi proti drugim slovanskim in romanskim narodom v monarhiji. Svet pozna naše pravične zahteve, katerih si niti Habsburžani sami ne upajo zamikati. Franca Jožef je na razne načine večkrat priznal legalno pravico našega naroda do suverenitete.

Nemci in Madjarji so nasprotovale takim priznanjem in Avstro-Ogrska se je udajala pan germanstvu in postala tako kolonija Nemčije in je kot njena zunanja straža provocirala zadnji balkanski konflikt, kakor tudi sedanjo vojno, ki so jo pričeli Habsburžani sami brez vsakega odobrenja zastopnikov njihovih narodov.

Mi ne moremo in ne bomo živeli pod direktno ali indirektno vladjo razdajalec Belgije, Francije in Srbije, z uničevalci Rusije in Rumunije, z morilec desetisočev civilnih prebivalcev in vojakov naše krvi, z povzročitelji nesčetih hudodelstev v tej vojni proti humaniteti, pod dvema degeniranoma in neodgovornoma dinastijama.

Nočemo ostati del države, katere nima nobene pravice do eksistence in ki je odklonila sprejeti fundamentalne principe moderne svetovne organizacije in v sled tega ostane umetna, nemoralna politična stavba, ki zavira vsak korak na poti k družabnemu in demokracijskemu napredku.

Habsburška dinastija s svojimi tradicionalnimi zmotami in hudodelstvi je že sama na sebi stalna nevarnost svetovnemu miru in mi smatramo za svojo dolžnost napram človečanstvu in civilizaciji pripomoči k njenemu padcu.

Odklanjamo vero v tajno doktrino, da je moč hohenzollerske in habsburške dinastije na nekaki božji podlagi. Mi ne priznavamo pravice kraljev po božji milosti. Naš narod je izvolil Habsburžana za svoje vladarje po svojem lastnem nagibu in z ravno tako pravico jih tudi odstavlja. Izjavljamo tudaj, da je habsburška dinastija nevredna voditi naš narod in ji odrekamo vse njene zahteve vladati nad češkoslovaško zemljo in narodom, za katerega tu in sedaj izjavljamo, da bo od sedaj naprej svoboden in neodvisen narod in njegova država.

Sprejmemo in stojimo trdno za ideje moderne demokracije, ki so naš smoter že stoletja. Sprejmemo ameriške principe kot jih je navedel predsednik Wilson, principe, ki pomenijo osvoboditev človeštva, enakost držav in potom teh bodo vlade dobivale pravice le od vladanih. Mi, narod Komenskija, ne moremo drugega kot sprejeti principe, izražene v deklaraciji ameriške neodvisnosti, principe predsednika Lincoln in principe za pravice državljanov. Za te principe je naš narod krvavec v husitskih vojnah pred petsto leti; za ravno te principe krvavi naš narod danes poleg svojih zaveznikov v Rusiji, Italiji in Franciji.

Začrtali bomo samo glavne principe konstitucije češkoslovaške države. Glavna odločitev, kar se tiče ustave same, bo v rokah legalno izvoljenih zastopnikov o svobodnega in združenega naroda.

Češkoslovaška država bo republika. Za uspešno razvijanje države in ljudstva bo garantirala popolno svobodo vesti, vere, znanosti, literature in umetnosti, govora in tiska, svoboda zbiranja in peticije. Cerkev bo ločena od države.

Naša demokracija bo spona na splošni, enaki in tajni volilni pravici. Ženstvo bo ravnopravno z moškimi v političnem, socialnem in kulturnem oziru. Pravice manjšin bodo zavarovane s proporcionalno reprezentacijo. Narodnostne manjšine bodo imele enake pravice. Vlada bo vnaplmentarna v svoji formi na volitvi inicijative in referendumu. Stalna armada bo nadomeščena z milico.

Češkoslovaška država bo vpeljala dalekosežne socialne in gospodarske reforme; velika posvetva se boče porabila za domačo kolonizacijo; naslovi plemstva bodo odpravljeni. Naša država bo prevzela delež predvojnega dolga Avstro-Ogrske, kolikor odpade nanjo. Dolgove te vojne pa pustimo tistim, ki so jih naredili.

V zunanji politiki bo češkoslovaška država sprejela popolno odgovornost njenega dela za reorganiziranje vzhodne Evrope. Ona bo sprejela popolnoma demokratične in socialne principe narodnosti in se zavezuje, da se bo držala stališča, da morajo biti vsa pogajanja za pogodbe javna brez tajne diplomacije.

Naša konstitucija bo zgrajena na podlagi pravičnosti, ki bo zabranila vsake specialne privilegije in bo zabranila razredno zakonodajstvo.

Demokracija je premagala teokratsko avtokracijo. Militarizem je ubešan; demokracija je zmogovita; na podlagi demokracije se bo reorganiziralo človeštvo. Sile teme so pomagale zmagi luči; težko pričakovana doba človečanstva se dan.

Mi verujemo v demokracijo; mi verujemo v svobodo in svobodo vedno in povsod.

V Parizu dne 18. oktobra 1918.
Profesor Tomáš G. Masarik, ministrski predsednik in minister habsburških zadev.
Gen. dr. Milan R. Štefanik, minister za narodno obrambo.

Dr. Edward Beneš, minister zunanjih in notranjih zadev.

DOPISI.

Moline, Ill. — V sedanji kritični atmosferi, ko se s tako naglico vrste dogodki za dogodki, eni važnejši od drugih, si imajo ljudje silno veliko povedati. Ugibanja ni konca ne kraja in v privatnih pogovorih rešujejo tudi naši ljudje svetovna vprašanja s tako lahko, da bi jim jo zavidal marsikateri diplomat in politik, če bi poznali našo maso. Sicer pa so menda vse enake; med vsemi narodi se dbe ljude, ki jim je višek izobrazbe navadno kričanje in zabavljanje. Včasih, ko jih človek posluša, bi mu vskipela kri, toda s tem bi ne bilo nič pomaganega, pa je treba stvari prebaviti in potrpeti.

Med ljudstvom je še silno velike kajzerskega duha, ki so ga jim sistematično vtepli v glavah vzgojevalne in verske institucije v domovini. To ljudstvo, sam vrag ga vadi, kaj želi in hoče. Žal bi mu bilo, ako bi propadlo kajzerstvo v Nemčiji in Avstro-Ogrski, toda obenem ga tudi urzi. Ni jim prav, če propade in ne bi bili zadovoljni, če bi ostal. To je tisto pritoževanje ki mu ni konca ne kraja. Če se hoče na svetu kaj spremeniti, jim ni prav. Če ostane vse po starem, jim zopet ni ustreženo. Kdor ve za zdravilo takim ljudem, naj se oglasi.

Zadnja konvencija SNPJ. v Springfieldu je povikala naročnino dnevnika za en dolar. Tudi to je povzročilo vršič v našem Izraju. Vzdignil so hrup, da rajše pušče list, kot pa da bi plačali povikano naročnino. Taki so naši ljudje. Nič niso pomagale številke, ki so dokazovale zgovorneje kakor vsake besede, da je Prosveta najcenejši dnevnik v Združenih državah in da mu je cena ostala neizpremenjena od časa, ko je pričel izhajati. Vsi listi so se med tem časom podražili, nekateri za sto odstotkov, to je da stanejo sedaj še enkrat toliko kakor prej. Hrvaška dnevnika sta jo zvišala na šest dolarjev letno. Čul sem, da so zvišali češki dnevniki naročnino na sedem dolarjev letno. To nam je lahko razumljivo, kajti papir in tiskarske potrebščine spadajo med tiste potrebščine, ki so se v tej vojni silno podražile, poleg tega je liste zadeli tudi nov vojni davček in vojne razmere so jim namočile še druge stroške. Ali se je potem čuditi, ako je bila konvencija prisiljena povikati naročnino? In, ali je mar Prosveta, s čitvom, ki ga prinaša, predragaj? Kljub majhni obliki je tako urejena, da se porabi tako, da gre vanj čim več gradiva. Glede vojnih in drugih novic je urejena tako izvrstno, da iz nje lahko izveste vse važnejše dogodke, ki se gode po svetu. Poleg tega dobivajo naročniki in člani enkrat na teden izdajo na osemih straneh, ki je navadno vsa napolnjena z izbranim čitvom, razun, kadar prinaša uradne stvari. Za tri dolarje letno niste dobili v nobenem listu toliko gradiva, kot v tem listu. Noben razsoden človek ne more zameriti konvenciji, ker je povikala naročnino, kajti vsakdo, kdor ima kaj razuma, mora vedeti da je bil to edini izhod, če se hoče list rešiti deficita.

Ljudje bi morali več čitati, več misliti in manj kritizirati, to je kritizirati naj bi le takrat, kadar je kritika opravljena. Le taka kritika rodi dobre sadove. Vsi drugi napadi škodujejo stvari, proti kateri so uperjene puščice insurgentov.

Dnevnik Prosveta je pomagal povzdigniti SNPJ. za vzor organizacije med ameriški Slovenci. Prosveta ima naravnost velikanske zasluge za kulturne in političen razvoj ameriških Slovencev. Prosveta je nekaj forum našega naroda v tej deželi, v katerem se pogovarjamo drug z drugim potom dopisov in spoznavamo drug drugega. Tak list pa ne smemo uničevati, niti mu želeči pogina ne go ga razkirjati, da postane list, ki bo zahajal v vsak slovenski kotiček v Ameriki. To bi bila dolžnost Slovencev, agitirati za list. Čemu prihajati s smešnimi argumenti proti Prosveti, z argumenti, v katere "kikarji" niti sami ne verjamejo, nego "kikajo" kar iz navade, brez zavesti sereda, da taka taktika škoduje le listu valed

njihovega nesmiselnega zabavljanja? Ako bi naprimer nastal slučaj, da Prosveta preneha izhajati, bi bilo večina ljudem, ki sedaj čez nojo zabavljajo, pa jo vseeno čitajo, zaujo ravno tako žal kakor tistim, kateri naravnost povedo, da jim list ugaja. Zato je boljše, da jo pomagamo razširjati, da bo postala enkrat najzgovornejši slovenski dnevnik ne samo v Ameriki, nego tudi v domovini. Le na ta način nam je upati na povečanje lista, kadar se sveda sedanje vojne razmere spreminijo, ako bomo agitirali zanjo, pisali zaujo in storili vse, da se bolj izpopolnimo glasilo ameriških Slovencev.

Povikana naročnina nas ne sme strahiti pri naši agitaciji za Prosveto, niti ne sme strahiti naročnikov, da bi zato odpovedali list. Vsakdo naj naredi svoje in čim več bomo naredili v prid listu, več bomo lahko zahtevali od uprave in uredništva lista za izpopolnitev. Kajti list je odvisen od dohodkov in čim večji bodo, več se bo lahko žrtvovalo za njegovo izboljšanje.

SNPJ. ni samo podporna nego je tudi izobraževalna organizacija. Ravno s tega stališča je pričela z izdajanjem dnevnika in s tega stališča je zadnja konvencija tudi sklenila izdati mesečnik v slovenskem in angleškem jeziku za našo mladino. Članstvo pa mora take plemenite namene jednote za izobrazbo svojega članstva tudi podpirati, in če se mu kaj ne dopade, naj raje stvarno kritizira, kaj ni prav in kako se da stvar izboljšati. To je taktika, ki rodi uspehe.

Rojaki, delujte za tako jednoto. Če se niste njeni člani, pristopajte k nji. Ne bo vam žal biti član organizacije, ki ji je glavni smoter nuditi našemu narodu gnotno in moralno pomoč ter vršiti izobraževalno delo.

A. M.

Jolist-Rockdale, Ill. — Seja lokalne organizacije SRZ. dne 13. oktobra je bila sijajno obiskana. Med drugim se je na tej seji razmotrivalo, kdaj naj se skliče velik javen shod za jolietške in rockdaleške Slovence. Mogoče za sklicemo za dne 3. novembra. Kadar bo datum natančno določen, bom pravočasno poročal.

Lawrence, Pa. — V tem kraju je zelo razširjena epidemija španske influenze. V sled hitrega razširjenja te bolezni so zdravstvene oblasti vpeljale že razne stroge naredbe, tako da so sedaj tudi društvene seje prepovedane. S tem čpade tudi konferenca o krajne organizacije SRZ., ki se je imela vršiti dne 27. oktobra v Pittsburgu, Penna. Zaeno s konferenco odpade sveda tudi javen shod, ki smo ga imeli na programu ob tej priliki. Vso stvar smo odložili za tolika časa, da se razmere izboljšajo in potem bomo stvar izvršili natančno po določenem programu.

Kar se tiče epidemične influenze, so ljudje že vsi zbežani in se boje iti drug k drugemu. Od tukajšnjega društva SNPJ. je zbolelo že precejšnje število članov in ako je tudi pri drugih društvih jednote tak položaj, bo bolniški sklad silno trpel. Ampak ker smejednotin voz uspešno rinili čez druge krize, ga homo tudi čez to urpeljali.

John Terčelj.

Zbornica dovolila \$6,345,755.000 v vojne namene.

Washington, D. C. — Zbornica je soglasno sprejela predlogo, ki določa ogromno svoto \$3,457,550,000 v vojne namene. S tem svojim činom je dokazala kajzerju in avstrijskemu Karlu, da je pripravljena voditi vojno toliko časa, da se popolnoma izpopolnijo ameriški vojni cilji, kar pomeni brezpogojno predajo sovražnika.

Meyer London, edini socialistični kongresnik, je predlagal k predlogi dodatke, v katerih pravi, da so Združene države na ruhu mira, na katerega niso pravni pripravljene. Zato je predlagal, da se ustanovi skupna kongresna komisija za rekonstruiranje po vojni. Nobene naredbe še ni bilo sprejete, je dejal London, ki bi skrbel, da se ameriška industrija po vojni hitro organizira na podlagi mirne situacije in ki bi skrbel, da se ameriška industrija po vojni hitro organizira na podlagi mirne situacije in ki bi slediti po sklenjenem miru. Tudi republikanski zastopniki so stavili dodatke, toda ker so bili protivni dnevnemu redu, so bili zavrnjeni in predloga je bila potem sprejeta soglasno.

Z ognjem in mečem.

ZGODOVINSKI ROMAN.

Poljski pisatelj Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

"Torej me niste vjeli na zadržalnice?"

"Gospod, naše orožje je sablja, a ne motvoz. Krivico delate svojim dobrim vojakom s tem sumničanjem. Vjeli so vas nekaki razbojniki, podobni Tatarom, katere, ako ste radovedni, morete videti, ker leže tam pobiti kakor ovni."

To reši, pokazal je z roko na nekoliko trupel, ležečih spodaj pod gričem.

Tujec odvrne na to:

"Torej dovolite mi, da si odpočijem."

Podali so mu konjako sedlo, na katero se je vsedel in zamislil.

Bil je človek v najboljših letih, srednje rasti, širokih pleč in čvrste postave. Glavo je imel veliko, zasanelo, bočno zagorelo, oči črne in nekoliko škilave, kakor je navada pri Tatarjih. Nad ozkimi ustnicami so mu visele tenke brkice, razširjajoče se šele na koncu v dvoje širokih šopičev. Njegovo resno obličje je kazalo pogum in ponos. Bilo je na njem nekaj mamljivega in odurnega: veljava hetmanska, združena s tatarsko zvitostjo, dobrosrčnost in divjost.

Odpočivši si nekoliko na sedlu, je vstal ter na zažudenje navzočih šel si ogledat trupla, ne da bi se zahvalil.

"Čuden človek!" zamrmra gospod namestnik.

Tujec si je pa medtem ogledoval lice sliehernega, kajake z glavo, kakor človek, ki je vse uganil; potem pa se je vrnil počasi k namestniku, tipajoč se po boku in iskajoč nehoti pasu, za katerega je hotel položiti roki.

Mlademu namestniku ni bilo všeč to vedenje človeka, ki so ga ravnokar rešili zadržalnice, zato reče zbadljivo:

"Rekel bi, ko vas vidim, da iščete svojih znanecv med temi tolovaji, ali da molite celo "Oženaš" za njihove duše."

Tujec reče resnobno:

"Motite se, gospod, in ne motite; ne motite se, ker sem res iskal znanecv, a motite se, ker niso tolovaji, marveč služabniki nekega plemiča, mojega soseda."

"Brezdvomno torej ne pijete z onim sosedom iz enega vodnjaka?"

Nekak čuden smeh spreleti tujca.

"Tudi v tem se motite," zamrmra skozi zobe.

Čez trenutek reče glasneje:

"Oprostite, gospod, da se vam nisem zahvalil, ker ste me obvarovali nagle smrti. Vaše junaštvo je popravilo mojo neprevidezost. Oddalji sem se nekoliko od svojih ljudi; bodi torej tudi moja hvaležnost enaka vaši dobri volji!"

Pri teh besedah je podal tujec namestniku svojo roko. Toda ponosni gospod namestnik se ni niti ganil z mesta, niti se ni požuril podati mu svoje roke, marveč reče:

"Vedel bi rad najprej, če imam opraviti s plemičem; desitudi ne dvomim o tem, vendar mi ne pristuje sprejemati brezimne zahvale."

"Vidim, da mislite viteški; prav imate. Moral bi se vam zahvaliti in povedati svoje ime. Imenujem se Zenobi Abdank, plemič iz vojvodstva kijskega in polkovnik kosaškega prapora kneza Dominika Zaslavskega."

"A jaz sem Skretuski, namestnik prapora oklopnikov kneza Jeremije Višnjavekega."

"Slavnemu vojakovodju služite, gospod! Sprejmite torej sedaj moje zahvalo in mojo roko!"

Namestnik se ni obotavljal dalje. Vojaki oklopniki so sicer nekako prezirali vojake drugih praporov; toda gospod Skretuski je bil na stolu, na Divjih Poljih, kjer so se reči bile manj pomenljive. Sicer pa je imel opraviti s polkovnikom, o katerem se je prepričal na lastne oči, ko so vojaki prinesli gospodu Abdanku pas in sabljo, katero so mu poprej pri drgnjenju odpeli, ter mu podali ob enem tudi kratko bulavo (Vojvodovo žezlo), okrašen s dragoceno slonovo kostjo, kakoršno so nosili navadno kosaški polkovniki. Vrhu tega je bila tudi obleka gospoda Zenobija Abdanka kaj draga; tudi njegova govorica je kazala bistri razum.

Gospod namestnik ga povabi torej v svojo družbo.

Vonj pečene mesa je pričel ravno duhteti od ognjaka. Vojak je vzel meso iz žerjavice ter ga podal namestniku na kositerni skledi. — Začeli so jesti. Ko so prinesli precejšen kozlov meh moldavskega vina, razvozlati so se vsem jeziki.

"Nu torej, na srečno vrnitev!" napil je gospod Skretuski.

"Vi se torej vračate? Odkod, prosim?" vprašal je Abdank.

"Od daleč, iz Krima."

"A kaj ste počeli tam? Ste-li ali tja z odkupnino?"

"Ne, gospod polkovnik. Šel sem k samemu kanu."

Abdank je nastavlil radovedno uho.

"Torej ste, prosim, šli v kaj lepo družino ... A čemu pa ste šli h kanu?"

"S pismom kneza Jeremije."

"Poslovali ste torej. A kaj je pisal svitli knez kanu?"

"Gospod polkovnik," je rekel, "zrli ste v oči tolovajem, ki so vas vjeli na motvoz — to je vaša reč; toda kaj je knez pisal kanu, to ni vaša, niti moja, marveč njiju obeh."

"Čudil sem se pred kratkim," odvrnil je brzo Abdank, "da si je svitli knez odbral tako mladega človeka za poslanca h kanu, toda po vašem odgovoru se več ne čudim, ker vidim, da ste mlad po letih, pa star po izkušnjah in razumu."

Namestnik je hladno sprejel priliznjene besede, zavihal si brke ter vprašal:

"A povejte mi vendar, kaj ste delali tu nad Omeišnikom in kako ste prišli semkaj tako sami?"

"Nisem sam, le ljudje moji so mi zaostali na poti; namenjen sem v Kudak k gospodu Grodzickemu, ki je tam v trdnjavi. Poslal me je gospod hetman V. z važnimi listinami."

"A zakaj ne potujete po vodi, v čolnu?"

"Ukazano mi je bilo tako, ukaza prelomiti ne smem."

"Čudno, da je gospod hetman dal takšen ukaz; saj ste na stoji prišli v take okoliščine, katerim bi se bili lahko izognili, ko bi potovali po vodi."

"Gospod, stepe so sedaj mirne; jaz nisem samo od danes znan z njimi. Toda to, kar me je danes doletelo, je zgolj človeška zloba in nevoščljivost."

"A kdo vam dela take ovire?"

"Predolgo bi bilo praviti to. Moj hudobni sosed, gospod namestnik, ki mi je uničil obstanek, pregnal me z domovja, umoril mi sina in — sami ste videli to — ta hoče tudi mene ugonobiti."

"Kaj, mar ne nosite sablje ob boku?"

Na resnobnem licu Abdankovem se je zalesketalo sovraštvo, oči so mu strastno zablikale; rekel je počasi, toda odločno:

"Nosim jo in — kakor mi Bog pomaga — tudi drugih pomočkov ne bom iskal proti svojim vragom!"

Poročnik mu je hotel še nekaj povedati, toda med tem časom se je zasililo na stoji urno tepanje konjskih kopit po razmoklej travi. Kmalu je tudi prihitel stražnik naznaniti, da se bližajo nekaki ljudje ...

"To so gotovo moji," dejal je Abdank. "Zaostali so za Taimino, a jaz sem jim, ne nadjajoč se izdajstva, obljubil, tukaj počakati jih."

Čez kratko vreme je obkolila tolpa jezdecev v polukrogu ves grič. Pri svitu ognja so se pokazale konjske glave s polodprtimi gobci težko sopeč od utrujenosti, a nad njimi sklonjene glave jezdecev, ki so bistro zrl v luč, zakrivajoč si oči z rokami.

"Hej, ljudje, kdo ste?" vprašal je Abdank.

"Služabniki božji," odgovorili so glasovi v temi.

"To so moji molojei!" ponovil je Abdank, obrnivši se k namestniku. "Le bliže, le bliže!"

Nekateri so skočili s konj, ter se približali k ognju.

"Hiteli smo, hiteli, oče. Toda kaj se je zgodilo s teboj?"

"Zaskočili so me. Ta izdajca, Hvedko, je gotovo znal mesto, kjer se imamo sniti, pa je čakal tu z drugimi name. Prehitel me je ter vjel me na zadržalico."

"Spasi Boh! Spasi Boh! A kakšni ljudje so okoli tebe?"

To govorec pogledal so gozno na gospoda Skretuskega in njegove tovariše.

"To so dobri tovariši, prijatelji!" ... rekel je Abdank. "Hvala Bogu, zdrav sem in živ. Lahko se napotimo takoj dalje."

"Hvala Bogu! Mi smo pripravljeni."

Novoprišli so se pričeli greti v dlani nad ognjem, ker je bila noč mrzla, če tudi jasna in mirna. Bilo jih je kakih štirideset krepko zraslih in dobro oboroženih ljudi. Niso bili podobni kosačkom, kakoršni so med vojaki. To se je dozdevalo kaj čudno gospodu Skretuskem, zlasti če to, da jih je bilo le toliko. Vse to se je zdelo namestniku močno sumljivo. Ko bi bil hetman V. poslal Abdanka v Kudak, bil bi mu dal vendar telesno stražo vojakov in potem ... iz kakega razloga bi mu bil naročil ubrati pot iz Čehrina čez stepe, a ne po vodi? Končno je mogla le zakasnit pot prevoznja čez reke, ki teko po Divjih Poljih k Dnjepru. Videti je bilo res vse tako, kakor bi se hotel Abdank Kudaka ogniti ...

V ostalem pa je tudi oseba gospoda Abdanka vzbujala v mladem namestniku začudenje. Opazil je, da kosači, ki so se obnašali svojim polkovnikom dosti zaupljivo, so odlikovali tega z nenavdno častjo, prav kakor nekakšnega hetmana. Mora biti mogočen vitez, mislil si je Skretuski. To pa mu je bilo tem čudnejše, ker je vendar poznal vso Ukrajino na tej in oni strani Dnjepra, a vendar ni slišal doslej ničesar o preslavnem Abdanku. Vrh tega je imelo lice tega moža neka posebnega — nekako tajno meč, katere je tako odsevala z njega, kakor žar od plamena; nekako neupogljivo voljo, ki je kazala, da ta človek ne odjenja nikdar. Takšno voljo je imel knez Jeremija Višnjavecki; toda kar je bilo knezu prirojeno, lastno je rodu njegovemu, to je moglo vzbujati začudenje pri tujem možu, ki je zašel v neme stepe.

Dolgo je premišljeval gospod Skretuski. Prišlo mu je na misel, da je to nemara kak razbojnik, ki se je zatekel na Divja Polja, ali pa, da je podvodja kake večje ropanske čete, kar pa nikakor ni bilo verjetno. Tudi oprava in jezik tega človeka sta kazala vse kaj drugega. Sploh torej ni vedel gospod namestnik, pri čem da je. Sklenil pa je, da hoče biti previden.

Medtem je ukazal Abdank pripeljati konja.

"Gospod namestnik," rekel je poročniku, "kdor je na potu, temu je čas drag. Toda dovolite, da se vam še enkrat zahvalim za rešitev. Bog daj, da bi vam mogel povrniti."

"Nisem vedel, koga sem rešil, torej tudi zahvale ne zaslužim!"

"Iz vas, gospod namestnik, govori akromnost lastna vrlim možem. Vzemite v zahvalo tale prstan!"

Namestnik je osupnjen stopil za korak nazaj ter z ostrim pogledom zrl na gospoda Abdanka, kateri pa je, ne zmezeč se za to, govoril dalje po očetovsko resno in dostojno:

"Poglejte bolje ta prstan. Ne ponujam vam z njim navadne dragocenosti, marveč redko svetinjno. V mladih letih še, kot bisurmanski suženj, sem dobil ta prstan od romarja, vračujočega se iz svete dežele. V temle očesu tukaj je zaprt prah iz groba Kristusovega ... Grešno bi bilo braniti se takšnega daru, — ko bi ga dal tudi obsojenec."

(Nadaljevanje.)

DOPISI.

5. poto. — Zadnjič sem pisal o gibanju naših slovenskih farmarjev na gospodarstvem polju v državi Washington. Da ne bi naši rojaki farmarji po drugih državah mislili, da podcenjujem njihovo zmožnost v kmetijstvu in napredku, moram pripomniti, da direktno opisujem le tiste kraje, v katerih se ravno nahajam. Znanost mi razmere po slovenskih farmarskih naselbinah v vseh državah, kjer so take kolonije, in znane so mi razmere, s katerimi so se morali boriti, da so prišli vsaj do delnega blagostanja. Znanost so mi njihova pionirska dela pri čiščenju zemlje, sekanju gozdov itd., in vem, da jim ni bilo posuto s cveticami. Zato lahko rečem, da so tudi Slovenci razmeroma storili svojo dolžnost pri spreminjanju ameriških puščav, prerij in prazgodov v rodovitna zemljišča.

V železniških vozovih se kratkocasi s čitanjem raznih časopisov in zanimivih stvari prečitam tudi večkrat. Ob eni taki priliki zapazim v enem našem listu tudi obširen dopis slovenskih vojakov iz taborišča Perryja v Ohio, v katerem pojasnjujejo afero, ki jo imajo z znanim clevelandskim žurnalistom Pireem, ki jih je črnil pri poveljništvu dotičnega taborišča. V svoji opravičenosti zahtevajo za doščena, ker ne dopuste, da bi jim kdo jemal njihovo dobro ime kot se je to zgodilo v omenjenem slučaju. Prečital sem tudi pismo g. L. Piree in iz vsebine pisma sem sklepal, da ni ravno pričakoval, da pride stvar v javnost.

Politika je boj. Toda ta boj je lahko pošten in odprt, iz oči v oči. Vsi ne poznajo takega boja in so jim dobra vaokojaka sredstva za uničenje nasprotnikov. Znanost nam je, da smo imeli priliko izvedeti že o raznovrstnih denunciacijah v teku te vojne proti raznim Slovincem. Toda te denunciacije so bile brez podlage in v tem leži naš narodni greh. Ako ne moreš uničiti, nasprotnika s častnim bojem, tedaj se posluži zavrstnosti. Skrij se in streljaj iz zasede na svojega nasprotnika.

Te stvari mi dajo misliti na prošle jugoslovanske zgodovine, polne bojev in izdajstev. Izdajstvo je premagalo srbsko armado na Kosovem polju. Denunciacije in izdajstva se zrealizirajo v vsaki strani naše zgodovine.

Ko sem stal ob stekleni rakvi bosanskega kralja Štefana, ki leži v frančiškanski cerkvi v Jajcu (Bosna), ki ga je tudi izdal neki njegov sorodnik Turkom, me je preletela bolest, da je v našem jugoslovanskemu ljudstvu tako zelo razširjena ta grda razvada denuncijanstva in izdajstva.

Prav je imel Napoleon ko je dejal: "Gospod, obvari me mojih prijateljev, sovraže bom že sam premagal." Grdo je opravljati svojega bližnjega, če grše je pa, če se ga črni tam, kjer mu lahko največ škoduje. Hudodelstva se lahko naznanijo, proti temu nima nihče nasprotovanja razun hudodelca. Toda spravljati v neprilike ljudi, ki niso ničesar zakrivali, ni lepo niti pošteno.

V jezi se človek spozabi, pa reče marsikaj, kar pozneje obžaluje. Toda s samo besedo se še ne more škodovati, kakor pa če se pisarijo pisma pri polni zavesti in razsodnosti z namenom uničiti nasprotnike in jih napraviti nemočne. To se pa najljubše zgodi, če se jih pri oblastih in v javnosti diskreditira.

Poznam razmere med ameriški mi Slovenci in znano mi je marsikaj o ljudeh, ki si domišljajo, da so čisti, da so vzor-karakterji. Ravno taki ljudje pa so najslabši čevljarji, kajti čevlje merijo drugim vedno po svojem lastnem kopitu. Oni se ne zavedajo, da kar je njim prav, je morda drugim preveliko ali premajhno. Na svetu so ljudje z različnimi prepričanji in med temi je mnogo takih, ki imajo svoja prepričanja vedno na prodaj tistim, ki ponudijo zanj višje cene. Če se morejo na kak način okoristiti, so pripravljene oblični sukno katoliškega prepričanja in obratno, samo da se izplača.

Pire podarja v svojem pismu, da je vedno urejeval svoj list v ameriškem duhu, da so mu bili vedno pred očmi interesi Slovincov v tej deželi in da jih je navajal k ameriškemu državljanstvu in iztrebljeval hlapčevski duh iz duše našega naroda. Jaz priznam, da Pireeva C. A. res ni bila kako av-

strijkanstko glasilo in jaz mu tu di verjamem, da je želel osvoboditi našemu narodu. Toda v tem zadnjem slučaju ni bil nikdar dovolj samostojen in prevdaren, pa je čimdalje demokracijo in krfskimi deklaranti. Ni se mogel jasno odločiti, katera pot je prava, dokler je ni končno obrnil v smer proti Krfu. Sedaj se tej poti zopet odpoveduje, za koliko časa, to bo najboljšje vedel on sam. Sam priznava, da ni bil na jasnem glede ciljev Londonskega odbora, toda sedaj jih je spoznal in odklonil na daljino sodelovanje.

Ako se čuti dovolj močnega, tedaj naj tudi vztraja na eni poti in vojne boje za prave cilje demokracije. Prizna naj svojo zmoto, prizna naj pregreške proti nekaterim osebam, katerim je hotel škodovati v svoji strasti, pa naj se pridruži delu večine ameriških Slovincov. Ako je mož, bo to tudi storil. Vsakdo je podvržen nepremišljenosti, nekateri v večji, drugi v manjši meri. Toda nepremišljenost se da v mnogih slučajih popraviti in sedaj imajo priliko tisti, ki so delali nepremišljeno, popraviti svoje zmote s tem, da prično delovati na programu, na katerem stoji demokracije jugoslovanske mase. Privedite slovenske naselbine v Cleveand, Chicago, Jolietu in bakrenem okrožju v Minesoti, Coloradu, Pennsylvaniji in drugod v en tabor za en program: Osvoboditi Jugoslovane na principih samoodločevanja s stališča prave demokracije, ne pa odevati se s "kamoflažno" demokracijo.

Pustite ljudi, ki vam pridigujejo, da so monarhije boljše kakor republike. Oni že vedo, kakaj agitirajo za monarhijo. Vi pa se morate zavedati, da ne pričakujete bodočnosti človeške družbe v formi starih okovov, nego le v formi svetovne demokracije. V tem oziru bi ameriški Slovenci ne smeli zaostajati za drugimi narodi, ki streme po napredku. Izgubiti nimamo ničesar, pač pa samo pridobiti. Zato naj bodo naše zahteve take, od kakoršnih smatramo za ljudstvo največ koristi, če bomo z njimi uspeli. eN bodimo majhni in iztrgajmo ta stari greh demagogičkega denuncijanstva iz srca našega naroda. Bodimo ljudje, bodimo značajni.

Zelo primerno bi bilo za sedanje čase pridejati litanijam v prošnji: "Kuge, lakote reši nas, o gospod", če "in nekaterih narodnih rešiteljev, reši nas, o gospod".

Mattija Pogorelec.

Oskar Wilde:

Model in milijonar.

(Konec.)

"Kakor sem rekel," je odgovoril Trevor. "Stari mož, ki si ga videl danes v mojem ateljeju, je bil baron Hausberg. Stara prijatelja sva si, moje slike kupuje in tako dalje in mi je pred mesecem naročil, da ga naslikam kot baročna. Kaj hočeš? Milijonarska fantazija! In rečem ti, imeniten je bil v svojih cunjah, oziroma v mojih cunjah; stare cape sem pred leti kupil na Španskem."

"Baron Hausberg," je vzkliknil Hughie, "in jaz sem mu podaril cekin!" Omahnil je v naslonjač, podoba usmiljenja.

"Kaj, cekin si mu podaril?" je zatulil Trevor in po kolenih se je tolkel od smeha. "Dragi moj, cekina ne vidiš več. Son affaire d'est I' argent des autres."

"Prej bi mi bil povedal," je Hughie napel šobo, "pa ne bi bil tako nesramno nasledil."

"Ne, Hughie, slišiš," je dejal Trevor, "prvič se nisem domislil da takó brezskrbno razsipavaš v bogajme. Lepemu modelu poljub, to razumem, ampak grdemu modelu cekin, ne, to presega moje obzorje. Vrhutega pa danes nisem sprejel obiskov in ko si vstopil, nisem vedel, ako bi bilo Hausbergu prav, da vaju seznanim. Saj veš, da ni bil full dress."

"Za kakšnega bedaka me ima!" je dejal Hughie.

"Kaj še. Ko si naju zapustil, je bil naravnost židane volje. Vencmer se je smejal in si mel nagubane roke. Ni mi šlo v glavo, odkod tako zanimanje zate. Sedaj razumem stvar. Cekin naloži za te, Hughie; vsako poletje ti izplača obresti in po vsakem obedu bo pripovedoval to kapitalno šalo."

"Za vraga, smolo imam," je zagodrnjal Hughie. "Najbolje je, da grem leč. Ne pripoveduj, prosim te, nikomur te zgodbe! Še na cesto se ne bom upal."

"Bedarija, stvar kaže tvoje človekljubje v najlepši luči. In sedaj ostani tu. Prižgi si še eno cigareto in kramlaj o svoji Lavri, kolikor ti da srce."

"Ampak Hughiju ni bilo obstanka; odšel je domu in nič prijetno mu ni bilo okolu srea. Alan Trevor pa je ostal in se nasmejal do smrti.

Ko je naslednje jutro sedel Hughie pri zajtrku, mu prinese sluga karto s sledečim napisom: "Monsieur Gustave Naudin de la part de M. le Baron Hausberg." "Očividno je prišel, da se opravičim," si je mislil Hughie; slugi je velel, da privede gosta.

V sobo vstopi star gospod, z zlatimi očali in sivih las; z nekoliko francoskim naglasom je izpregovoril: "Čast mi je govoriti z gospodom Erskinom!"

Hughie se je priklonil.

"Prihajam od barona Hausberga," je nadaljeval, "in baron —"

"Prosim Vas, gospod sporočite mu moje najjaskrejšje opravičbe," je zajekal Hughie.

"Baron," je dejal, stari gospod smeje, "mi je naročil, da vam izročim to pismo," in mu je dal za pečateno pismo.

Na ovitku je bilo zapisano:

"Poročno darilce starega berača za Hughija Erskina in Lavro Meronovno." Notri je bila nakaznica za desetisoč funtov.

Ko sta se poročila, je bil Alan Trevor za druga in baron je bil slavnostni govornik na svatbi.

"Malo je milijonarjev med modeli," je pripomnil, "ampak še manj je milijonarjev, godnih za model."

Za \$100,000,000 sovražne lastnine bo prodane.

New York, N. Y. — Upravitelj sovražne lastnine Mitchell Palmer izjavlja, da bo njegov urad prodal do božiča za nadaljnih sto milijonov dolarjev premoženja, ki ga lastujejo nemška podjetja v tej republiki.

Nemčija je zagrozila, da se bo poslužila enake taktike za protimerilo, ako Amerika ne preneha s prodajanjem podjetij, ki jih posedujejo nemški podaniki in firme v Združenih državah. Palmer pravi, da je nemška prošnja smešna, ker je v Nemčiji investiranega samo okoli \$14,000,000 ameriškega kapitala. Ameriški odgovor na nemške proteste je: da bo do Božiča prodanih dvanajst nemških podjetij v tej deželi, ki predstavljajo vrednost \$100,000,000.

Američani napadajo na 15 milj dolgi črti.

Washington, 20. okt. — General Pershing je sinoči poročal: "Zapadno od Mase nadaljujemo s prodiranjem. Naše čete so vzele vas in gozd Bathenville in dosegle so Bois des Loges. Zapadno od Grandpra smo okupirali Talmo. Prizadevanje sovražnika, da bi nam odvzel priborjene postojanke vzhodno od Mase, se je izjalovilo. — Naše čete, ki so udeležene na lecateavski fronti, so danes prodrle dve milj in okupirale so Molain, St. Martin Riviere in L. Arbree de Guise ter vjele so 2500 Nemcev."

Petrov večer.

Chicago, Ill. — Včeraj je bil v vseh katoliških cerkvah čikaške nadškofije "ofer" za papeža. Župniki izjavljajo, da so nabrali precejšnje svote za vzdrževanje vaticanskega jetnika.

Severova zdravila v zdravju zlobov v zdravju

Hrhtobol.

Ako imate bolečine v hrbtu, ali križu čutite, da vas vse boli. Bolečine postajajo neprenehne; ledice (obisti) vas bolijo in voda od vas gre gosta ter čutite pri tem bolečino. V takim slučaju rabite kako dobro zdravilo, pa ga morda ne morete dobiti? Ne iščite drugih pripomočkov, ampak poskusite samo enkrat

Severa's
Kidney & Liver
Remedy

(Severova Zdravila za obisti in jetra). To je izbrano zdravilo za nebur. kadar imate bolečine pri spuščenju vode, tako tudi pri otrocih, ki morajo pisati. To zdravilo odpravi vsa zla. In vso zoprno sapo, zmanjšuje oteklino nog in lajša hrhtobol. Poskusite ga. Prodaja se v lekarnah. Cena 75c in \$1.25.

W. SEVER & CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Obnovite naročnino na Prosveto, če vam je potekla.